

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษานำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. ทักษะทางสังคม
  - 1.1 ความหมายของทักษะทางสังคม
  - 1.2 ความสำคัญของทักษะทางสังคม
  - 1.3 ปัจจัยที่ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม
  - 1.4 การขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม
  - 1.5 เป้าหมายในการเสริมสร้างทักษะทางสังคม
2. การศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
  - 2.1 หลักการและเหตุผล
  - 2.2 โครงสร้างหลักสูตร
  - 2.3 การจัดการเรียนการสอน
  - 2.4 การประเมินผลการเรียน
  - 2.5 การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร
3. ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าทั้ง 5 เผ่า
  - 3.1 ชนเผ่าม้ง
  - 3.2 ชนเผ่าอาข่า
  - 3.3 ชนเผ่ากะเหรี่ยง
  - 3.4 ชนเผ่ามูเซอ
  - 3.5 ชนเผ่าลีซู
4. นักศึกษาชนเผ่าในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคเหนือ
5. ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคเหนือ จังหวัดลำปาง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทักษะทางสังคม

ความหมายของทักษะทางสังคม

ทักษะ สังคม (Social Skills) เป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ เนื่องจากเป็นทักษะที่ช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2542, หน้า 132) ได้กล่าวไว้ว่าทักษะทางสังคมนั้นเป็นความสามารถที่เราสามารถรู้จักเข้าใจความรู้สึก ความต้องการทางจิตใจ หรือความต้องการต่าง ๆ ของคนที่เราเกี่ยวข้องด้วย รวมทั้ง รู้จักที่จะสร้างสานสายสัมพันธ์ให้มั่นคงด้วยความรัก ความเอาใจใส่เอื้ออาทรต่อผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง รู้จักการแสดงออกอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ

ทางด้านของ กำไลรัตน์ เย็นสุจิตร์ (2540, หน้า 69-70) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะทางสังคมหมายถึงคุณลักษณะหรือความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา เป็นทักษะภายในที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายข้างต้นได้สอดคล้องกับของ ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2535, หน้า 17) ได้กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันในลักษณะของกลุ่มหรือในสังคมได้อย่างถูกต้อง ทักษะทางสังคมยังได้จากการเรียนรู้และสามารถฝึกฝนให้เกิดความชำนาญได้ ถ้าหากปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ส่วน พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมที่แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ทักษะทางสังคม หมายถึงกระบวนการกลุ่ม (Group Process Skill) เน้นความสามารถในการร่วมงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในกลุ่ม มีการแสดงออกในการอภิปรายตามวิถีแห่งประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. ทักษะทางสังคม หมายถึง ทักษะในการดำรงชีวิตในสังคม (Social Living Skill) เน้นการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีมารยาททางสังคม เคารพและปฏิบัติตามระเบียบของสังคม มีการปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

กล่าวโดยสรุป ทักษะทางสังคม หมายถึงทักษะที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเน้นความสามารถของตัวบุคคลที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ และเป็นทักษะที่สอนให้บุคคลมีมารยาททางสังคมและเคารพปฏิบัติตามระเบียบของสังคมได้อย่างถูกต้อง

ความสำคัญของทักษะทางสังคม

พวงเพชร พวงคีติ (2546, หน้า 8) ได้ให้ความสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ว่าทักษะทางสังคมเป็นพื้นฐานที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญที่ทำให้การดำรงชีวิตและการทำงานร่วมกันของมนุษย์มีความสอดคล้องและกลมกลืนซึ่งกันและกัน ทักษะทางสังคมจึงมีความสำคัญดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านส่วนบุคคล ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะบุคคลต้องสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สื่อความหมายในการทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาสังคมได้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข
2. ความสำคัญทางด้านสังคม สังคมใดที่มีสมาชิกที่เป็นผู้มีทักษะทางสังคมดี รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาสังคมที่ตนอยู่ สังคมนั้นย่อมเป็นสังคมที่สงบสุข แต่ถ้าสังคมมีลักษณะตรงกันข้าม สังคมนั้นย่อมมีปัญหา ไม่สงบสุขและมีความเสื่อม

ในขณะเดียวกัน สุรศักดิ์ สุภารัตน์ (2540, หน้า 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะขั้นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้และการประสบผลสำเร็จในการดำรงชีวิต เพราะเป็นทักษะที่ทำให้คนอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทำงานร่วมกัน ถ้าขาดทักษะเหล่านี้จะทำให้การรับรู้ เจตคติและค่านิยมที่สำคัญขาดหายไป ผลคือทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในโรงเรียนและในชีวิตจริง

ดังนั้นความสำคัญของทักษะทางสังคมพอจะสรุปได้ว่าเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของคนในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้รู้จักการรวมกลุ่ม รู้จักการเสียสละส่วนตัว และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ปัจจัยที่ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม

อุษณีย์ โภธิสุข (2542, หน้า 133) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมไว้ว่าทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่สามารถฝึกให้บุคคลมีความสามารถในการทำงานร่วมกันและสามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้ ในการพัฒนาทักษะทางสังคมนั้น เราต้องมีความเข้าใจถึงขั้นตอนการพัฒนาตามวัย โดยเฉพาะวัยเด็ก เป็นวัยที่มีการรับรู้และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ช่วยในการพัฒนาสังคมทางสังคม มีดังนี้คือ

1. ประสบการณ์ทางบ้าน ซึ่งถ้าเด็กได้เจริญเติบโตมาจากครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ความเป็นมิตร พ่อ แม่ได้แสดงความรักและยอมรับในตัวเด็ก ก็จะทำให้เด็กมีพัฒนาการและบุคลิกภาพที่ดีที่โรงเรียนได้

2. ประสบการณ์ทางโรงเรียน โดยโรงเรียนสามารถส่งเสริมและมีการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เช่น จัดให้มีสนามเด็กเล่น ห้องสำหรับทำกิจกรรม เป็นต้น เด็กก็สามารถเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ได้ดีขึ้น

3. บทบาทของครู ครูมีบทบาทสำคัญที่จะพัฒนาทักษะทางสังคมให้เด็กวัยประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยครูเป็นผู้ช่วยให้เด็กเปลี่ยนบทบาทในความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และเด็กในวัยเดียวกัน ช่วยให้เด็กสามารถแก้ไขตนเองได้ เด็กก็จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็ก เมื่อเด็กเติบโตขึ้น เด็กก็จะเรียนรู้ เชื้อฟังกฎ กติกา และทำตามระเบียบของโรงเรียนได้

จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของผู้เรียนนั้น เกิดจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวของผู้เรียนนั่นเอง โดยเฉพาะ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ครูที่โรงเรียน ห้องเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน ที่จะทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางทักษะทางสังคมที่ถูกต้องต่อไป

การขัดเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาทักษะทางสังคมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการขัดเกลาทางสังคมเป็นหลักปฏิบัติที่บุคคลจะต้องเรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ของสังคมที่กำหนดไว้ให้ ฉะนั้นการขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก

การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของทักษะทางสังคมซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้ความสำคัญและให้ความหมายดังนี้

จันจงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ (2547, หน้า 43) ได้กล่าวไว้สองความหมายว่า การขัดเกลาทางสังคม หมายถึงการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทำให้นักเรียนรู้วัฒนธรรมและสามารถปฏิบัติตัวให้เข้ากับสังคมได้ถูกต้อง และการขัดเกลาทางสังคม หมายถึงการพัฒนามุคสิกภาพ สังคมแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน มนุษย์ในแต่ละสังคมจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน

ส่วน สุพัตรา สุภาพ (2536, หน้า 48) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่งๆ กำหนดหรือวางไว้ เพื่อให้แบบแผนของการปฏิบัติต่อกันและให้บุคคลได้พัฒนามุคสิกภาพของตนเอง

จากความหมายดังกล่าว การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะขาดเสียมิได้เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่บุคคลจะต้องเรียนรู้คุณค่า ซึ่งความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคมนั้น จันจงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ (2547, หน้า 43) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การขัดเกลาทางสังคม เป็นลักษณะที่ปรากฏเฉพาะในสังคมมนุษย์เท่านั้น เพราะมนุษย์มีส่วนได้เปรียบในคุณลักษณะทางร่างกายและสมองที่

แตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่น กล่าวคือมนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้มากกว่าสัตว์ประเภทอื่น มนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ซึ่งเป็นคุณสมบัติทางชีวภาพของมนุษย์ที่คิดค้นมาตั้งแต่เกิด ทำให้สามารถเรียนรู้และจดจำได้มากขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไป ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการขัดเกลาทางสังคมเพื่อที่จะมีบุคลิกภาพเช่นเดียวกับมนุษย์ผู้อื่นและรู้จักระเบียบของสังคมหรือวัฒนธรรม มิฉะนั้นแล้วเขาก็จะมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับสัตว์ชนิดอื่น ไม่สามารถเข้าสังคมมนุษย์ได้

เป้าหมายของการเสริมสร้างทักษะทางสังคม มี 3 ประการ

1. การเสริมสร้างทักษะทางกาย เพื่อให้เด็กสามารถใช้วัยวะต่าง ๆ ของร่างกายได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว

2. เสริมสร้างทักษะการเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น เพื่อให้เด็กได้ตระหนักรู้ว่าตนเองมีลักษณะอย่างไร มีความสามารถในด้านใดบ้าง ได้รู้ในสิ่งที่ตนชอบและเพื่อนไม่ชอบ ได้เรียนรู้อยู่ร่วมกับผู้อื่น

3. เสริมสร้างทักษะการใช้คำพูดในการสื่อสาร เพื่อให้เด็กสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ได้มีการสื่อสารให้ถูกกับกาลเทศะและบุคคล เพื่อให้เด็กได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2541, หน้า 36-38)

การศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

สรุปผลงานประจำปี ของศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคเหนือ จังหวัดลำปาง (2549, หน้า 12-14) ได้รายงานถึงจัดโครงสร้างในการจัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาจัดทำขึ้น เป็นการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบ โรงเรียนและอยู่ในวัยทำงาน ซึ่งประกอบอาชีพในสถานประกอบการหรือประกอบอาชีพอิสระมีพื้นฐานความรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีความรู้ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

หลักการและเหตุผล

1. เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนากำลังคนระดับฝีมือให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม บุคลิกภาพและเจตคติที่เหมาะสม สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกรเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะด้านด้วยการปฏิบัติจริงสามารถเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน ถ่ายโอนผลการเรียน สะสมผลการเรียน เทียบความรู้และประสบการณ์จากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระได้

3. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน

4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับสภาพของชุมชนและท้องถิ่น

โครงสร้างและหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ.2546) จะต้องศึกษารายวิชาหมวดวิชาต่าง ๆ และเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรรวมไม่น้อยกว่า 102 หน่วยกิต ดังโครงสร้างต่อไปนี้

1. หมวดวิชาสามัญ ไม่น้อยกว่า 26 หน่วยกิต
  - 1.1 วิชาสามัญทั่วไป 18 หน่วยกิต
  - 1.2 วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ ไม่น้อยกว่า 8 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาชีพ ไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต
  - 2.1 วิชาชีพพื้นฐาน
  - 2.2 วิชาชีพสาขาวิชา
  - 2.3 วิชาชีพสาขางาน
  - 2.4 โครงการ 4 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 10 หน่วยกิต
4. ฝึกงาน (ไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน)
5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง
รวมไม่น้อยกว่า 102 หน่วยกิต

การจัดการเรียนการสอน

1. การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ โดยยึดความต้องการของสถานประกอบการเป็นหลักในการให้ความสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียน

2. ผู้เรียน สถานศึกษา สถานประกอบการร่วมมือกันกำหนดทิศทาง และเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน โดยมีการกำหนดหลักสูตร จัดแผนการเรียน กำหนดวิธีการเรียนและวัดผล ประเมินผล ให้สอดคล้องกับลักษณะการทำงานและกำหนดชีวิตของผู้เรียน

3. ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (Self Directed Learning) โดยมีเจ้าหน้าที่และวิทยากรคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำการเรียน

4. ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ได้แก่ จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการพบกลุ่มเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และจากการสอนเสริม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเรียนเป็นกลุ่มตามแผนการเรียนจากการ ค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ แหล่งความรู้ ผู้รู้ โดยมีการบันทึกผลของการเรียนสะสมไว้

4.2 จัดให้ผู้เรียนพบกลุ่มอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตามวัน เวลาที่กำหนด เพื่อ ทบทวนความรู้รายงานความก้าวหน้าจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ ประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนด้วย เพื่อเป็นการเสริมเติมเต็ม ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และมีโอกาสในการคิด วิเคราะห์ การนำเสนอ การบันทึก นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ปัญหาการเรียนร่วมกัน ช่วงสุดท้ายของ การพบกลุ่มจะมีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนปฏิบัติระหว่างสัปดาห์

4.3 สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีวิทยากรสอนเสริมในสาระของรายวิชาต่าง ๆ ที่ผู้เรียน ไม่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ตามที่ได้มีการวิเคราะห์ไว้ในแผนการเรียน

5. การเรียนรู้ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพนั้น ต้องผ่านมาตรฐานแต่ละรายวิชา ดังนั้นสถานประกอบการต้องช่วยฝึกทักษะวิชาชีพเพิ่มเติม เพื่อให้บรรลุมาตรฐานรายวิชา

6. ผู้เรียนจะต้องทำโครงการ 1 โครงการ ในภาคเรียนสุดท้าย โดยสามารถจัดทำเป็น วิทยุบุคคลหรือกลุ่มละ โครงการดังกล่าวจะต้องสะท้อนความรู้ที่ได้เรียนมาและสัมพันธ์กับงานที่ทำ อยู่ในสถานประกอบการ

การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการ ประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545

การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

1. ประเมินผ่านรายวิชาในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ตามที่ กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา

2. ได้จำนวนหน่วยกิตสะสมตามโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา

3. ได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00

4. เข้าร่วมกิจกรรมและผ่านการประเมินทุกภาคเรียน

ประวัติและความเป็นมาของชนเผ่าทั้ง 5 เผ่า

ชาวเขาหรือชาวไทยภูเขาเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่สูง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาวเขานี้ประกอบด้วยชนเผ่าต่างๆ หลายกลุ่ม ได้แก่ ม้ง (แม้ว) เย้า ลีซอ มูเซอ (ละหู่) อีเก้อ (อาข่า) กระเหรี่ยง (ปรีธรรม จูติมนตรี, 2531, หน้า 4)

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาจากชาวเขา 5 เผ่า อันได้แก่ ม้ง อาข่า กระเหรี่ยง เย้า และลีซอ ซึ่งแต่ละเผ่ามีประวัติความเป็นมาแตกต่างกันออกไปดังนี้

ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าม้ง

ยังไม่มีผู้ใดสามารถสรุปได้ว่า ชนชาติม้งมาจากที่ไหน แต่สันนิษฐานกันว่าม้งคงจะอพยพมาจากที่ราบสูงทิเบต ไชบีเรีย และมองโกเลีย เข้าสู่ประเทศจีน และตั้งหลักแหล่งอยู่แถบลุ่มแม่น้ำเหลือง (แม่น้ำฮวงโห) เมื่อราว 3,000 ปีมาแล้ว ซึ่งชาวเขาเผ่าม้งจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในมณฑลไกวเจา สุนหน่า กวางสี และมณฑลยูนนาน ม้งอาศัยอยู่ในประเทศจีนมาหลายศตวรรษ จนกระทั่งประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 17 ราชวงศ์แมนจู (เหิง) มีอำนาจในประเทศจีน กษัตริย์จีนในราชวงศ์เหิงได้เปลี่ยนนโยบายเป็นการปราบปราม เพราะเห็นว่าม้งที่เป็นผู้ขายส่วนใหญ่แล้วรูปร่างหน้าตาคล้ายกับคนรัสเซีย ทำให้คนจีนคิดว่า ม้งเป็นคนรัสเซีย จึงเป็นเหตุให้มีการปราบปรามม้งเกิดขึ้น โดยให้ชาวม้งยอมจำนน และยอมรับวัฒนธรรมของจีน และอีกประการหนึ่งคือเห็นว่า ม้งเป็นพวกอนารยชนแห่งขุนเขา (คนป่าเถื่อน) จึงได้มีการต่อสู้กันอย่างรุนแรงในหลายแห่ง เช่น ในเมืองพังหยุน ในปี พ.ศ.2009 และการต่อสู้ในมณฑลไกวเจาในระหว่าง พ.ศ. 2276 - 2278 และการต่อสู้ในมณฑลเสฉวนในระหว่าง พ.ศ. 2306 - 2318

ในที่สุด ชาวม้งประสบกับความพ่ายแพ้ สูญเสียพลรบ และประชากรเป็นจำนวนมาก ในที่สุดม้งก็เริ่มอพยพลอยร่นสู่ ทางใต้ และกระจายเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลับขึ้นอยู่บนที่สูงป่าเขาในแคว้นสิบสองจุไทย สิบสองปันนา และอีกกลุ่มได้อพยพไปตามทิศตะวันออกเฉียงเหนือของราชอาณาจักรลาว

บริเวณทุ่งไหหินเตียนเบียนฟู โดยมีหัวหน้าม้งคนหนึ่ง คือ นายพลวังปอ ได้รวบรวมม้งและอพยพเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ พ.ศ. 2400 เศษ เป็นต้นมา

ปัจจุบันชาวม้งส่วนใหญ่ในประเทศไทย ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภูเขาสูง หรือที่ราบเชิงเขาในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ ลำปาง กำแพงเพชร เลย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และตาก มีจำนวนประชากรทั้งสิ้นประมาณ 151,080 คน

ประวัติความเป็นมาชนเผ่าอาข่า

ชนเผ่าอาข่า เป็นแขนงหนึ่งของชนเผ่าทิเบต-พม่า รูปร่างเล็กแต่ลำสันแข็งแรง ผิวสีน้ำตาลอ่อนและกร้าน ผู้หญิงมีศีรษะกลม ลำตัวยาวกว่าน่อง และขา แขน และขาตั้งชิดกับผู้ชาย มีภาษาพูด

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 1 / 11 / 2558
เลขทะเบียน..... 248763
เลขเรียกหนังสือ.....

มาจากแขนงชาวโล-โล คล้ายกับภู ภาษาลาหู่ และลีซุ ไม่มีตัวอักษรใช้ วัฒนธรรมของคนอาข่าทำให้พวกเขาเองชีวิตของคนในเผ่าเป็นการต่อเนื่องกัน เด็กเกิดมาเป็นประกันว่าเผ่าจะไม่สูญพันธุ์ พอโตขึ้นกลายเป็นผู้สร้างเผ่า และเป็นผู้รักษา “วิถีชีวิตชนเผ่าอาข่า” ในที่สุดก็ตาย และกลายเป็นวิญญาณบรรพบุรุษคอยปกป้องลูกหลานต่อไป กฎต่าง ๆ เหล่านี้ครอบคลุมทุกคนในชนเผ่า ตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นแนวทางสอน และแนะนำทุกคนในเรื่องของกฎหมายของชนเผ่าเผ่า ประเพณี ศาสนา ยา และการรักษาโรค กสิกรรม สถาปัตยกรรม การตีเหล็ก และการทำของเครื่องใช้เครื่องนุ่งห่ม เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำเพาะ พวกเขาไม่มีตัวหนังสือใช้ ปัจจุบันชนเผ่าอาข่ามีตัวหนังสือใช้ มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง] แม้จะไม่ได้มีการบันทึกประวัติศาสตร์เป็นลายลักษณ์อักษร ชนเผ่าอาข่าก็มีตำนาน สุภาษิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมมากมาย ที่ทำให้หมายรู้ในเผ่าพันธุ์ และชาวซึ่งในความเป็นอาข่าของตน เขาสามารถสืบสาวรายงานบรรพบุรุษฝ่ายบิดาขึ้นไปได้ถึงตัว “ต้นตระกูล” และรู้สึกว่ามันเหล่านั้น ก่อกำเนิดชีวิตเขา มา และประทานวิชาความรู้ ในการเลี้ยงชีวิตมาโดยตลอด เพราะเหตุที่มองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของ โข่สร้อยซึ่งร้อยมายาวนาน

ชนเผ่าอาข่าจะอดทนผจญความยากเข็ญทั้งหลาย ดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไป เพื่อว่าลูกหลานจะได้รำลึกบูชาเขา เช่น บรรพชนคนหนึ่งในวันข้างหน้า ตามตำนานของอาข่า ธรณี (อึมมา) และท้องฟ้า (อึมกะ) นั้น เสกสรรค์ขึ้นมา โดยมหาอำนาจ อะโพว่หิมิเย่ (บางครั้งแปลออกมาว่า “พระเจ้า”) จากอึมกะ สืบทอดเผ่าพันธุ์กันลงมา อีก 9 ชั่วเทพ คือกานเน เนซ้อ ซ้อสือ สือโถ โถม่่า ม่ายอ ยอนเน เน่เบ่ และเบ่ซุง พยางค์หลังชื่อบิดาจะกลายเป็นพยางค์หน้าของชื่อบุตร ดังนี้เรื่อยลงมาตามแบบแผนการตั้งชื่อของอาข่า ซึ่งยังทำกันอยู่จนทุกวันนี้ ตำนานนี้ ระบุว่า มนุษย์คนแรกเป็นบุตรของเบ่ซุง ชื่อ ชุ่มมิโอ ซึ่งเป็นบิดาของมนุษยชาติ สืบสายกันลงมาอีก 13 ชั่วโคตร จึงถึงโซดาป้า ซึ่งเป็นมหาบิดาของอาข่าทั้งปวง เวลาที่คนอาข่าเล่ารายชื่อการสืบสายของตน จะมีชื่อต้นตระกูลของเขารวมอยู่ด้วยเสมอ การร่ายรายชื่อบรรพบุรุษจนครบองค์ ซึ่งมีอยู่กว่า 60 ชื่อนี้ มิได้ทำการพร่ำเพรื่อ จะทำก็ในพิธีใหญ่ เช่น งานศพ หรือในยามเกิดกสิยุค ถึงต้องภาวณาขอความช่วยเหลือจากบรรพบุรุษเท่านั้น ตามธรรมเนียมอาข่าจะไม่ร่ายครบองค์ จะไล่ขึ้นไปเท่าที่จำเป็น เช่น เมื่ออาข่าแซ่เดียวกันสองคน อยากจะรู้ว่า เป็นญาติใกล้ชิดหรือห่างแค่ไหน และที่สำคัญเมื่อหนุ่มสาวจะแต่งงานหรืออยู่กินกันนั้น พ่อแม่ทั้งสองฝ่าย จะต้องไล่ชื่อบรรพบุรุษขึ้นไปให้แน่ใจว่า มิได้ร่วมบรรพบุรุษอย่างน้อย 7 ชั่วโคตร

นอกจากจะทราบชัดเรื่องการสืบสายโลหิตของตน ชนเผ่าอาข่ายังทราบชัดว่าบรรพบุรุษอพยพสืบทอดกันมา ตามเส้นทางจีน พม่า และไทย แม้ว่าภาพจะยัง ลางเลือน ไร้รายละเอียด เมื่อไล่ขึ้นไป ไกลขึ้นๆ เราก็ได้ค่าให้การที่ตรงกันจากอาข่าที่พบในพม่า ไทย และลาว ซึ่งนับว่าเป็น ชน

ชาติที่มีประวัติศาสตร์ แจ่มชัดอย่างน่าอัศจรรย์ใจ ทั้งๆ ที่ไร้อักษรวิธี และกระจัดกระจาย ผลิตพรากกันไปไกลแสนไกล

การโยกย้ายและตั้งถิ่นฐาน

ชนเผ่าอาข่า เป็นสำเนียงเสียงพูดที่เรียกตนเองที่ถูกที่สุด โดยใช้สำเนียงเสียงนี้จากเขต 12 ปันนาในมณฑลยูนนานของประเศจีน ลงมาในประเทศพม่า ลาว และประเทศไทย แต่มีคำนิยมเรียกชื่ออาข่า เป็น “อาข่า” ในประเทศไทย ซึ่งก็ไม่ได้คิดจากการศึกษาพบว่าชนเผ่าอาข่าเป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเขตทวีปเอเชีย โดยอาศัยอยู่ใกล้เขตริบเบต และเขตตอนใต้ของประเศจีน อาข่าส่วนหนึ่งต้องอพยพเข้าเข้าสู่ประเทศพม่า เพื่อแสวงหาที่ทำกิน และเมื่อประเศจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเฉพาะการปฏิวัติวัฒนธรรม ทำให้อาข่าส่วนใหญ่ได้อพยพออกจากประเศจีนเข้าสู่ประเทศพม่าทางแคว้นเชียงตุง ประเทศลาว แขวงหลวงน้ำทา และทิศเหนือของประเศเวียดนามเพิ่มมากขึ้น เพื่อหนีภัยจากปัญหาต่างๆ อาทิเช่น ปัญหาความไม่สงบทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ปัญหาการขาดแคลนที่ทำกิน และปัญหาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ เพื่อแสวงหาความสงบ

การอพยพโยกย้ายของชาวอาข่าเข้าสู่ประเทศไทย

การอพยพของชาวอาข่าเข้าสู่ประเทศไทย อาข่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งมีบรรพบุรุษพื้นเพเดิม อาศัยอยู่ ทางตอนใต้ของประเศจีน และเมื่อประมาณ 110 กว่าปี อาข่าได้อพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย โดยมี เส้นทาง 2 เส้นทางคือ

เส้นทางแรก อพยพจากประเทศพม่าแคว้นเชียงตุง เข้าสู่ประเทศไทยเนื่องจากเกิดปัญหาทางการเมือง ด้านฝั่งเขตอำเภอแม่จัน ทางหมู่บ้านพญาไพร (ปัจจุบันเป็นอำเภอแม่ฟ้าหลวง) โดยการนำของแสนอุ่นเรือน ชื่อภาษาอาข่าว่า "หู่ลอง จูเปาะ" และเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตบนคอยตุง จนกระทั่ง เสียชีวิต ส่วนแสนพรหม ชื่อภาษาอาข่าว่า "หู่ปอ เจ่วปอ" ซึ่งเป็นน้องของแสนอุ่นเรือน ได้อพยพมาตั้งหมู่บ้าน อาข่าทางฝั่งอำเภอแม่สาย เขตบริเวณบ้านผาหมี และหมู่บ้านอาข่าเขตอำเภอเชียงแสน หรือบ้านคอยสะงี ส่วนแสนใจ มีภาษาอาข่าเรียกว่า "หู่แซ เจ่วปอ" เป็นหลานของแสนอุ่นเรือน อีกคนหนึ่งได้มาตั้งหมู่บ้านแสนใจ ในเขตอำเภอแม่จัน (ปัจจุบันเป็นอำเภอแม่ฟ้าหลวง) เส้นทางที่สอง อาข่า ได้อพยพโดยตรงจากประเศจีนโดยเดินทางผ่านบริเวณตะเข็บชายแดนพม่าและแม่น้ำโขงประเทศลาว และเข้าสู่ประเทศไทยโดยตรงที่อำเภอแม่สาย ปัจจุบันชุมชนอาข่าได้กระจัดกระจาย ตั้งชุมชนอยู่ในพื้นที่จังหวัดทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย คือ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ ตาก น่าน และ เพชรบูรณ์ สายตระกูลอาข่าที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย (ตามที่กล่าวมา) มีทั้งหมด 5 พี่น้อง

ประวัติความเป็นมาชนเผ่ากะเหรี่ยง

กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง เดิมอาศัยอยู่แถบบริเวณต้นแม่น้ำสาละวินของพม่า ต่อมาได้อพยพเข้าสู่ประเทศพม่าและไทย มีภาษาพูดเรียกว่าภาษากะเหรี่ยง จัดในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต

ชาวกะเหรี่ยงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายอย่าง นอกเหนือจากภาษาพูดแล้ว ยังมีการแต่งกาย ศิลปะการแสดง และประเพณีต่างๆ ปัจจุบันมีชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าประมาณ 7 ล้านคน และในไทยประมาณ 4 แสนคน อนึ่ง คำว่า "กะเหรี่ยง" นั้น บางท่านถือว่าเป็นคำไม่เหมาะสม เป็นการเรียกด้วยความดูถูก แต่ชาวกะเหรี่ยงในบางชุมชน ก็แนะนำตัวเองว่า กะเหรี่ยง มิได้เห็นเป็นคำไม่เหมาะสมหรือดูถูก ทั้งนี้ความรู้สึกดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้เรียกด้วย

กลุ่มชาติพันธุ์ "กะเหรี่ยง" คนล้านนาและคนทางภาคตะวันตกมักเรียกกะเหรี่ยงว่า "ยาง" พม่าเรียกพวกนี้ว่า "กะฮั่น" ฝรั่งเศสเรียกว่า "กะเรน" (บางที่เขียนว่า กะเร็น) แต่พม่าออกเสียง ร เป็น ย แต่คำว่า กะเหรี่ยง กะเรน หรือกะฮั่น ก็เป็นคำที่พวกเขาไม่ชอบนัก สังกัดได้จากเมื่อครั้งพม่าได้รับเอกราช พวกเขาได้ตั้งชื่อรัฐของตนเองว่า "กะยา" แปลว่า "คน" (จิตร ภูมิศักดิ์, 2544, หน้า 279-280) อย่างไรก็ตาม เรื่องของชื่อเรียก "กะเหรี่ยง" นี้ยังเป็นปัญหาไม่เป็นที่ยุติ หลายคนในปัจจุบันเข้าใจว่าชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ไม่สมควรจะเรียกว่า "กะเหรี่ยง" อีกต่อไป เพราะมีความหมายไปเชิงดูถูก โดยสมควรให้เรียกว่า "ปกากะญอ" แทน แต่หากศึกษากันไปแล้วกลับพบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงหลายกลุ่มที่เรียกตนเองว่า "กะเหรี่ยง" และกลุ่มชาติพันธุ์ที่เดิมนักมานุษยวิทยาเห็นว่า ควรจัดอยู่ในกลุ่มของกะเหรี่ยงกลับ ไม่ได้เรียกตัวเองว่ากะเหรี่ยงแต่อย่างใด กลับเรียกเป็นชื่ออื่น กลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกเรียกว่ากะเหรี่ยงมีหลายกลุ่มแตกต่างกันไป กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ๆ มี ปกากะญอ (สกอว์) โพล่ง (โป้ว) ตองสู (ปะโอ) และบะแ (บะเว)

หมู่บ้านกะเหรี่ยงในภาคเหนือของไทย

ในประเทศไทยมีชาวกะเหรี่ยง 1,993 หมู่บ้าน 69,353 หลังคาเรือน ประชากรทั้งสิ้นประมาณ 352,295 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80 ของจำนวนประชากรชาวเขาในประเทศไทย อาศัยอยู่ใน 15 จังหวัด ของภาคเหนือและภาคตะวันตก ได้แก่ กาญจนบุรี, กำแพงเพชร, เชียงราย, เชียงใหม่, ตาก, ประจวบคีรีขันธ์, เพชรบุรี, แพร่, น่าน, แม่ฮ่องสอน, ราชบุรี, ลำปาง, ลำพูน, สุโขทัย, สุพรรณบุรี และอุทัยธานี

กะเหรี่ยงมีด้วยกันหลายกลุ่มย่อย และมีชื่อเรียกต่างๆ กัน ทั้งยังมีประเพณี ความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันด้วย กะเหรี่ยงในประเทศไทยมี 4 กลุ่มย่อยคือ

1. สะกอ หรือยางขาว เรียกตัวเองว่า ปกกะญอ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด
2. โป เรียกตัวเองว่า โพล ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และลำพูน

3. ปะโอ หรือ ตองสู อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. บะเว หรือ คะยา อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน

หมายเหตุ....1. ปง่า-เก่อ-หญอ (หญอ เสียงนาสิก ไม่ใช่ ญอ) ต้องออกเสียงแบบนี้ถึงจะถูกต้องตามสัทอักษร แปลว่า คน ส่วนคำว่า กระเหรี่ยง ที่ชาวไทยนิยมเรียกชาติพันธุ์นี้นั้น เป็นคำที่ ปง่า-เก่อ-หญอ ไม่รู้ว่าแปลว่าอะไร และไม่มีในภาษากระเหรี่ยง และไม่ทราบชาวไทยนำคำนี้มาจากไหน จึงเป็นเหตุ ทำให้ไม่ชอบให้ผู้อื่นเรียกชาติพันธุ์นี้ว่า กระเหรี่ยง ซึ่งไม่ได้เกิดจากการดูถูกอะไร ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ที่ยอมและบางครั้งก็เรียกตนเองว่า กระเหรี่ยง ก็เนื่องจาก น้อยคนที่จะรู้จัก และเรียกชาติพันธุ์นี้ว่า ปง่า-เก่อ-หญอ จึงใช้คำนี้ในลักษณะภาวะจำยอม แต่ไม่เคยเรียกชาติพันธุ์ตนเองว่า กระเหรี่ยง ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเช่น ดังนั้นถ้าจะกำหนดให้เรียกชาติพันธุ์นี้ว่า ปง่า-เก่อ-หญอ จะเป็นการให้เกียรติกับชาติพันธุ์นี้มากกว่า 2. คำว่า ตอ-สู (โดย ปง่า-เก่อ-หญอ)

ถิ่นที่อยู่

แม้ว่าชาวกระเหรี่ยงจะได้ชื่อว่าเป็นชาวเขา แต่ก็ไม่ได้อาศัยอยู่บนที่สูงเสียทั้งหมด บางส่วนก็ตั้งบ้านเรือนบนที่ราบเช่นเดียวกับชาวพื้นราบทั่วไป ในหมู่บ้านบางแห่งมีทั้งกระเหรี่ยงสะกอและกระเหรี่ยงโป แต่ไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ชาวกระเหรี่ยงนิยมตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งถาวร ไม่นิยมย้ายถิ่นบ่อยๆ และมีภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรดินและแหล่งน้ำเป็นอย่างดี และเป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวกระเหรี่ยงส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำหรือต้นน้ำลำธาร

บ้านเรือนของชาวกระเหรี่ยงนิยมสร้างเป็นบ้านยกพื้น มีชานบ้าน หรือไม้กั้นเสาสอง แม้ว่าอยู่บนที่สูงก็ตาม ซึ่งแตกต่างจากชาวเขาเผ่าอื่นๆ ที่นิยมสร้างบ้านชั้นเดียว พื้นติดดิน เช่น ชาวม้งหรือชาวเมี่ยน เป็นต้น

ระบบครอบครัว

ระบบครอบครัวของกระเหรี่ยงเป็นแบบพัวเครือเมฆเครือ และไม่มีการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานเป็นอันขาดการหย่าร้างมีน้อยมาก ขณะที่การแต่งงานใหม่ก็ไม่ค่อยปรากฏ ส่วนการเลือกคู่ครองนั้น ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เลือกชายก่อน และบางครั้งฝ่ายหญิงก็ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการแต่งงาน

สังคมกระเหรี่ยงเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อลูกแต่งงานก็จะแยกครอบครัว ไปปลูกบ้านใหม่ ถ้าแต่งงานแล้ว ชายจะต้องมาอยู่กับบ้านพ่อแม่ภรรยาเป็นเวลา 1 ฤดูเก็บเกี่ยว หลังจากนั้นจึงปลูกบ้านใกล้กับพ่อแม่ฝ่ายภรรยา

ถ้ามีลูกสาวคนเล็กจะต้องอยู่ดูแลพ่อแม่

ความเชื่อ

เดิมนั้นชาวกะเหรี่ยงนับถือผีมีการบวงสรวงและเซ่นสังเวยอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ในภายหลังชาวกะเหรี่ยงในหลายชุมชนหันมานับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์มากขึ้น แต่ก็ยังคงความเชื่อเดิมอยู่ไม่น้อย เช่น ความเชื่อเรื่องขวัญ

ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าคนเรามีขวัญอยู่ทั้งหมด 37 ขวัญ เมื่อคนตายไป ขวัญจะละทิ้งหรือหายไป นอกจากนี้ยังเชื่อว่าขวัญจะหนีไปท่องเที่ยว และอาจถูกผีทำร้ายหรือกักขังไว้ ทำให้เจ้าของขวัญล้มป่วย การรักษาหรือช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยก็คือ ต้องล่อและเรียกขวัญให้กลับคืนมา

ส่วนค่าใช้จ่ายส่วนมากจะช่วยกันออก แต่ส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นฝ่ายออกมากกว่า ส่วนความนับถือบรรพบุรุษของเรานับถือศาสนาพุทธมาช้านาน ไม่ใช่ นับถือผีแต่คนกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ไม่รู้ข้อมูลในส่วนนี้โดยเฉพาะกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจึงมีโอกาสไปพบปะคนกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี และอุทัยธานีส่วนใหญ่ไม่รู้ความเป็นมาของบรรพบุรุษบางคนไม่รู้แม้ภาษาเขียนของตนเอง

หมายเหตุ...นับถือ ผี เป็นความเชื่อดั้งเดิมอยู่คู่กับชาติพันธุ์นี้มานานแล้ว ซึ่งเป็นความเชื่อในเหล่าบรรพบุรุษ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา เนื่องจากชีวิตของ ป่า-แก่อ-หฺนอ อยู่กับป่าเขา ผูกพันกับธรรมชาติมาเนิ่นนาน จึงหล่อหลอมความเชื่อกับธรรมชาติเข้าด้วยกัน ในการทำกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีการเซ่น เจ้าที่เจ้าทาง และบอกกล่าวบรรพชน ให้ท่านได้มาอุดหนุนค้ำจุน ช่วยให้กิจการงานนั้นๆ เจริญก้าวหน้า ทำกสิกรรม ได้ผลผลิตดี ขอให้ท่านคลบบันดาลให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องคุ้มครองดูแล และยังเป็นการขอขมาต่อท่านเหล่านั้นด้วย ซึ่งเป็นความเชื่อและเป็นประเพณีที่ดั้งเดิม เป็นการสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ และให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในครอบครัว เป็นความเชื่อที่ชาติพันธุ์นี้ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ความเชื่อในลักษณะนี้มีอยู่ในทุกชนชาติ

การเลี้ยงชีพ

ชาวกะเหรี่ยงใช้ชีวิตในชนบท มีชุมชนขนาดเล็ก และทำมาหากินในลักษณะเพื่อการยังชีพ อาชีพส่วนใหญ่จึงเป็นการเกษตรทั้งปลูกพืช ปลูกข้าวไร่ และเลี้ยงสัตว์

เดิมนั้นชาวกะเหรี่ยงปลูกฝิ่นเช่นเดียวกับชาวเขาเผ่าอื่นๆ แต่ปัจจุบันได้หันมาปลูกพืชผักที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ รวมทั้งพืชเมืองหนาว โดยได้รับการสนับสนุนและให้ความรู้จากโครงการพัฒนาชนบทจากหลายๆ หน่วยงาน เช่น โครงการหลวง ทำให้ความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยงในหลายชุมชนมีความผาสุก

กะเหรี่ยงได้ซื้อว่าวจักรการใช้พื้นที่ทำกินแบบ "ไร่หมุนเวียน" นั่นคือ ทำครั้งหนึ่ง แล้วพักไว้ 3-5 ปี จึงกลับไปทำใหม่ วนเวียนไปโดยตลอด เพื่อป้องกันดินเสื่อมคุณภาพ มิได้ทำไร่เลื่อนลอย อันเป็นการตัดไม้ทำลายป่าอย่างที่เคยเข้าใจกัน

กะเหรี่ยงยังนิยมเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ โดยเฉพาะสุกรและไก่และสุกรที่เลี้ยงไว้ได้ขุนบ้าน หรือใกล้บ้าน เพื่อใช้ในพิธีกรรม และบางชุมชนยังนิยมเลี้ยงช้าง ในอดีตเคยมีการใช้ช้างเพื่อทำนา และชักลากไม้ แต่ในปัจจุบันเหลืออยู่น้อยมาก และใช้เพียงเพื่อบริการนักท่องเที่ยว มากกว่าการใช้งานแบบอื่น

ประวัติความเป็นมาชนเผ่าเมี่ยน

เมี่ยน [เย้า] ได้รับการจัดให้อยู่ในเชื้อชาติ มองโกลอยด์ คืออยู่ในตระกูลจีนธิเบต ได้ปรากฏครั้งแรกในเอกสารบันทึกของจีน สมัยราชวงศ์ถัง โดยปรากฏในชื่อ ม่อ เย้า มีความหมายว่า 'ไม่อยู่ใต้อำนาจของผู้อื่น' เล่ากันว่า เมื่อประมาณ 2000 กว่าปีมาแล้วบรรพชน ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ราบรอบทะเลสาบตงตง แถบแม่น้ำแยงซี ยอมอ่อนน้อมให้ชนชาติผู้ปกครองรัฐ และไม่ยินยอมอยู่ภายใต้การบังคับกดขี่ของรัฐ จึงได้ทำการอพยพเข้าไปในป่าลึกบนภูเขาสูง ได้ตั้งถิ่นฐานสร้างบ้านด้วยมือของเขาเอง เพื่อปกป้องเสรีภาพจึงถูกขนานนามว่า ม่อ เย้า ซึ่ง เหยา ซี เหลียน ได้บันทึกไว้ในเหลียงชูต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง คำเรียกนี้ถูกยกเลิกไปเหลือแต่คำว่า "เย้า" เท่านั้น

ต่อมาคำว่าเย้าเคยปรากฏในเอกสารจีน เมื่อประมาณศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกษัตริราช ซึ่งมีความหมายว่าป่าเถื่อน หรือคนป่ากล่าวกันว่าในประเทศจีนชนชาติเย้ามีคำเรียกขานชื่อของตนเองแตกต่างกันถึง 28 ชื่อ แต่คนเข้าในประเทศไทย เรียกตัวเองว่า เมี่ยน หรือ อิวเมี่ยน ซึ่งมีความหมายว่า มนุษย์ หรือ คนเหยา ชุ่น อัน กล่าวกันว่าชาวเย้าในประเทศจีนแยกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ เผ่าเปี่ยน เผ่าปนู เผ่าจาซัน และเผ่าผิงตี้ ชาวเย้าเผ่าเปี่ยนมีประชากรมากที่สุดและเป็นกลุ่มที่ย้ายถิ่นฐานตลอดเวลาเป็นระยะทางที่ไกลที่สุด และกระจายกันอยู่ในอาณาบริเวณที่กว้างขวางที่สุดด้วย ภาษาเย้าในปัจจุบัน ผ่านการพัฒนากลายเป็นภาษาถิ่นย่อย 3 ภาษา คือ ภาษาเมี่ยน ภาษาปนู และภาษาลักจา มีนิทานที่เล่าขานต่อ ๆ กันมาของชาวเมี่ยนว่า ในสมัยก่อนดากอง [โล่งซ้วน] ดากู [กุฟาม] เป็นเทพ อยู่บนสวรรค์ มีความคิดที่จะสร้างเผ่าเมี่ยนขึ้นมา ดังนั้นดากอง และดากูจึงได้ปรึกษากันอยู่บนสวรรค์ว่า จะให้ดากูลงมาเกิดในโลกมนุษย์ โดยให้ลงมาเกิดเป็นลูกสาวคนที่สามของพระราชาส่วนดากองจะลงมาเกิดในร่าง ของสุนัขมังกร เพราะมนุษย์ถือว่าสุนัขนั้นเป็นสัตว์เคร่งครัดที่ต่ำต้อยที่สุด มักมีคนดูแลตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อถึงเวลา ทั้งคู่จึงลงมาเกิดโดยวางแผนกันไว้ว่า อนาคตต้องทำการปกป้องคุ้มครองเผ่าเมี่ยน ดากูลงมาเกิดเป็นลูกสาว พระราชามีชื่อว่า แป้งฮู่ง ซึ่งมีสิริโฉมงดงาม และฉลาดกว่าคนอื่น และได้ทำสัญลักษณ์ว่ามีไฟหนึ่งเม็ดที่ขาของดากู

ขณะนั้นในโลกมนุษย์มีเมืองอยู่ 2 เมือง เป็นของฝ่ายแป้งฮู่ง และกู่ฮู่งได้ตกลงทำสงคราม มีคืนหนึ่งทั้งแป้งฮู่ง และกู่ฮู่งต่างก็ได้ฝันว่าจะมีคนมาช่วยทำศึกให้นับจากนี้ 10 วัน ซึ่งขณะนั้นฝ่ายของแป้งฮู่ง ยังไม่พร้อมที่จะทำการสู้รบ จึงได้เรียกเหล่าขุนนางมาปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรดี และในที่สุดก็สรุปว่าถ้าภายใน 1 เดือน ใครที่สามารถตัดหัวของกู่ฮู่งแล้วนำมาให้ตนได้ ตนจะยกลูกสาว

คนที่สามให้ผู้นั้นเป็นรางวัล โดยให้เป็นลูกเขย และจะยกแผ่นดิน และข้าทาสบริวารให้ปกครอง
 ครั้งหนึ่ง เมื่อประกาศออกไปแล้ว ประชาชนในเมืองของแป่งฮู่่ง ไม่มีใครกล้าอาสาออกไปสู้รบกับกู่
 ฮู่่ง ที่ท้ายเมืองมีครอบครัวหนึ่งตั้งบ้านอยู่ที่ปากทางนอกเมือง

วันหนึ่งได้มีสุนัขมังกร 5 สีตัวหนึ่งชื่อว่า ผันหู เข้ามาหา หญิงม่ายคนหนึ่งเห็นเข้าจึงได้
 พุดขึ้นว่า ตั้งแต่เกิดมาในโลกนี้ยังไม่เคยเห็นสุนัขมังกรตัวไหนที่มีลักษณะสง่างาม และฉลาดเช่นนี้
 มาก่อน เราจะเอาสุนัขมังกรตัวนี้ไปถวายให้กับพระราชาเป็นการสร้างบุญกุศลดีกว่า ดังนั้นจึงไป
 บอกพระราชา เมื่อพระราชาทราบจึงส่งคนรับกลับไปเลี้ยงไว้ เมื่อพระราชาได้เห็นก็รู้สึกดีใจ และ
 ได้สังเกตเห็นจุดต่าง ๆ บนร่างกายที่มีทั้งหมด 120 จุด และแต่ละจุดก็มีความสวยงามมาก และที่
 สำคัญคือ รู้ภาษาด้วย

วันหนึ่งพระราชาได้เปิดประชุม กับเหล่าขุนนาง และผันหูก็เข้าไปร่วมด้วย เมื่อฟังแล้วก็
 ไม่เห็นมีใครขันอาสาจะไปนำกู่ฮู่่งได้ ผันหู จึงกล่าวขึ้นว่า ไม่จำเป็นเลยที่จะต้องสิ้นเปลืองเสียบยง
 อาหาร และใช้ทหารทั้งกองทัพ ให้เข้าไปจัดการคนเดียว เพราะเป็นสัตว์เดรัจฉาน ต่ำต้อย คงไม่มี
 ใครสงสัย และเฉลียวใจ ฝ่ายแป่งฮู่่งก็เห็นด้วย เมื่อถึงเวลาออกเดินทาง เรื่องเค็ดคร้อน ไปถึงบน
 สวรรค์เบื้องบนต้องส่งยวพิเศษมาให้ผันหู 1 เม็ด เมื่อกินแล้วสามารถ ทนความหิวและอยู่ในทะเลได้
 7 วัน 7 คืน เมื่อว่ายน้ำไปถึงฝั่งของกู่ฮู่่ง กู่ฮู่่งเห็นเข้า ก็นึกดีใจแล้วคิดว่าคงจะเป็นสุนัขมังกรที่จะมา
 ช่วยตน

เมื่อพุดถึงกู่ฮู่่ง กู่ฮู่่งเป็นกษัตริย์ที่ชอบเงินฆ่าคน ชอบทำสงคราม ชอบเอารัดเอาเปรียบ
 ประชาชน กู่ฮู่่งเมื่อเห็นผันหูพลางนึกในใจว่า คราวนี้เมื่อมีสุนัขมังกรก็เห็นว่าจะมีความสามารถ
 มากมาย อีกทั้งฉลาดด้วย จึงรกรวากับสมบัติอันมีค่า ไม่ว่าจะไปที่แห่งใดจะพาผันหู ไปด้วยเสมอ
 เหมือนเงาตามตัว เมื่อมีผันหูคุ้มครองคราวนี้ กู่ฮู่่งก็ไม่ต้องการทหารอารักขาอีกแล้ว จึงปล่อยปละ
 ละเลยราชกิจบ้านเมือง ไม่สนใจพ่อยู่กันไปกับผันหู

เมื่อได้โอกาสเหมาะจึงกระโดดกักคอกู่ฮู่่งขาด และคาบไว้ข้ามทะเลกลับ เมื่อถึงเมือง
 แป่งฮู่่งเห็นก็ดีใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ตนไม่ต้องไปรบ แต่กลับได้ชัยชนะ จึงเกิดการจัดงานเลี้ยงใหญ่โต
 แป่งฮู่่งเคยพุดว่าถ้าใครสามารถเอาหัวกู่ฮู่่งมาได้จะยกลูกสาวคนที่สามให้ และเมืองอีกครั้งหนึ่ง
 แป่งฮู่่ง กล่าวแล้วย่อมไม่คืนคำ แต่สงสารลูกสาวที่ต้องแต่งงานกับสุนัขมังกร กลัวโดนนิโทษ และ
 ลูกสาวจะต้องอายุ ไม่กล้าสู้หน้าคน ดังนั้นจึงได้ทำผ้าคลุมหน้าเจ้าสาวไว้ แล้วเกณฑ์สาว ๆ ในเมือง
 ที่มีรูปร่าง หน้าตาที่คล้ายลูกสาว ตนแล้วแต่งตัวคล้ายกันหมด ประมาณ 10 คนให้ทั้งหมดมานั่งอยู่
 ข้างนอก และให้ข้าทาสบริวารทุกคนออกมาชี้ว่า คนไหนเป็นลูกสาวของตน แต่ไม่มีใครสามารถชี้
 ตัวได้ถูกต้อง ดังนั้นจึงเรียกผันหูมาชี้ตัว ผันหูจึงได้ใช้จมูกดมไปตามเท้าของแต่ละคน ไปเรื่อย ๆ

เพื่อจะหาสัญลักษณ์ที่ได้ บอกกับคาถาไว้ คุไปเรื่อย ๆ จนเจอไฟหนึ่งเม็ดที่หน้าแข้ง จึงได้ใช้ปากจับชายเสื้อของลูกสาวแป้งสู่งไว้แล้วดึง 2-3 ครั้ง

เมื่อแป้งสู่งเห็นดังนั้น จึงรู้ว่าไม่สามารถหลบหลีกได้ และคิดในใจว่าสุนัขตัวนี้คงไม่ธรรมดาแน่ จึงจัดงานแต่งให้ 3 วัน 3 คืน แป้งสู่งสงสารลูกสาวตัวเอง จึงได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งขึ้นมาเรียกว่า เกีย เช่น ป็อง [หนังสือเดินทาง] และแบ่งข้าทาสบริวารคอยติดตามรับใช้ และสามารถทำมาหากินได้บนผืนแผ่นดินได้โดยไม่คิดกฎหมาย และได้แต่งตั้งลูกเขยของตนเป็น ฟ่าน ต่าย โหว ซึ่ง เป็นแซ่แรกของเผ่าเมี่ยน คือ แซ่ฟ่าน และได้บอกว่าถ้าหากมีบุตรต้องพามาให้แป้งสู่งตั้งชื่อให้

เมื่อได้อำลาแป้งสู่งแล้วก็นำบริวารทั้งหมดเข้าไปในป่า ซึ่งไม่มีบ้านเมืองต้องทำการโคลน ล้ม ผั่ว ถางป่า เพื่อสร้างบ้านเมืองขึ้นมาใหม่ กระทั่งภรรยาได้คลอดบุตรออกมา เป็นชาย 6 คน หญิง 6 คน ลูกชายได้แต่งภรรยาเข้าบ้าน และลูกหญิงทั้งหมดก็ให้แต่งงานมีเข้าบ้านเพื่อช่วยกันสืบเชื้อสาย ดังนั้นจึง เป็นที่มาของ ทั้ง 12 แซ่ แซ่จากหนังสือ เกีย เช่น ป็อง

1. โล้ห้เปี่ยน [แซ่ฟ่าน]
2. เหล่เซี่ยม [แซ่เจิน]
3. โล้ห้ตั้ง [แซ่ตั้ง]
4. โล้ห้เจ้ว [แซ่จ้าว]
5. โล้ห้เจ็ง [แซ่เจิน]
6. โล้ห้ย่าง [แซ่ว่าง]
7. โล้ห้ฟุง [แซ่ฟุง]
8. โล้ห้เจียว [แซ่เจียว]
9. โล้ห้ต้อง [แซ่ถาง]
10. โล้ห้รวย [แซ่รวย]
11. โล้ห้เจียง [แซ่จาง]
12. โล้ห้เหลย [แซ่ลี้]

สำหรับความหมาย ของแต่ละแซ่นั้นเป็นบัญญัติเฉพาะ ไม่มีคำแปล แต่ในประเทศไทยขณะนี้ มีการสำรวจพบ 12 แซ่ บางแซ่ไม่ได้ปรากฏในเกีย เช่น ป็อง ดังนี้

1. โล้ห้เปี่ยน [แซ่ฟ่าน]
2. โล้ห้เหลย [แซ่ลี้]
3. โล้ห้ตั้ง [แซ่เติน]
4. โล้ห้เจ้ว [แซ่จ้าว]
5. โล้ห้ล่อ [แซ่ล่อ]

6. โล่ห์ข้าง [ແ່ງข้าง]
7. โล่ห์ปุง [ແ່ງฟุง]
8. โล่ห์จัน [ແ່ງจัน]
9. โล่ห์เลี้ยว [ແ່ງเลี้ยว]
10. โล่ห์สว่าง
11. โล่ห์ตัว [ແ່ງตัว]
12. โล่ห์ท่าว [ແ່ງท่าว]

วันหนึ่งผ่นหูนี้ก็อยากกินเนื้อเลี้ยงผา แต่ลูกหลานไปไร่กันหมด ผ่นหูจึงได้ออกมายังหน้าผา เพื่อไล่เลี้ยงผา พอเลี้ยงผาเห็นเข้าก็ตกใจวิ่งชนถูกผ่นหู ทำให้ผ่นหูตกลงไปในเหวแล้วก็ติดอยู่บนต้นตะรุ้ง [ต้นซ้อ] ที่หน้าผาจนเสียชีวิต พอลูกหลานกลับมารู้ จึงได้ไปบอกเป้งฮู่ง เป้งฮู่งจึงได้มาดูเห็นผ่นหูตายแล้ว แต่ร่างกายไม่ถึงพื้นดินคาอยู่บนต้นตะรุ้งข้างล่าง มีกอไม้หนึ่งกอรองรับไว้ เป้งฮู่งจึงบอกว่าถ้าสถานที่ตายเป็นอย่างนั้น ก็ให้เอาไม้ไผ่ นั้นมาทำเป็นขลุ่ยต้นตะรุ้ง ให้ตัดลงมาทำโล่งศพ และถ้าหากวิญญูณของผ่นหูมีจริง ค็นนี้ขอให้ลมพายุช่วยพัดต้นตะรุ้ง ลงมาเพื่อให้ลูกหลานได้นำร่างของผ่นหูกลับคืนนั้น และก็เกิดจริง ตอนที่ตกลงมานั้น มือข้างหนึ่งไปเกาะไม้ไผ่ต้นหนึ่งไว้ และอีกข้างหนึ่งก็ไปยันอีกต้นหนึ่งไว้ รุ่งเช้าเป้งฮู่งจึงพูดขึ้นว่าควรตัดไม้ไผ่ นั้นมาทำเป็นจ้าว [ไม้เสี้ยงตายใช้ในการประกอบพิธีกรรม] และให้เอาหนังเลี้ยงผามาซึ่งทำเป็นกลอง เพื่อมาเคาะตีในงานพิธีงานศพให้กับผ่นหู

การเดินทางจากจีนสู่ประเทศไทย ชาวเมียนม่าเคิมมี 12 สกุล เส้นทางกรอพยพของสกุลใหญ่ ๆ จะรู้เส้นทางชาวเข้าเมียนม่าทั้งหมด ในหนังสือทางลงจากภูเขาของบรรพชน 12 สกุลที่ตำบลงเหอเซียง อำเภอปกครองตนเอง ชนชาติเข้าเจียงหัว มณฑลฮูหนาน ถิ่นเคิมของชนชาติเข้าอยู่ ที่นานไ้หู่ เจียวโลว จากตำนานชาวเข้าบางเผ่าที่อาศัยอยู่ตอนใต้ของทะเลสาปตั้งถึงหู ก็มีเล่าว่าบรรพชนของพวกเขาเข้ามาจาก หู เจียว โกว แถบฝั่งเหนือของทะเลสาปตั้งถึงหู จึงสันนิษฐานได้ว่า นานไ้หน้า จะหมายถึง ทะเลสาปตั้ง ถึงชาวเข้า 12 สกุลคงจะข้ามทะเลสาปอพยพมาสู่ภาคใต้ ราวศตวรรษที่ 15-16 ชาวเข้าเผ่าเปี่ยน อพยพเข้ามาสู่ภาคเหนือของเวียดนามผ่านประเทศลาว และอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในราว 100 ปีมานี้เอง

ประวัติ ความเป็นมาของชนเผ่าลือ

ตำนานของลือ

ลือ มีตำนานเล่าคล้ายๆ กับชนเผ่าหลายๆ เผ่าในเอเชียอาคเนย์ถึงน้ำท่วมโลกครั้งใหญ่ ซึ่งมีผู้รอดชีวิตอยู่เพียงหญิงหนึ่งชายหนึ่งซึ่งเป็นพี่น้องกัน เพราะได้อาศัยโดยสารอยู่ในน้ำเต้าใบมหิมา พอน้ำแห้งออกมาตามหาใครก็ไม่พบ จึงประจักษ์ใจว่าตนเป็นหญิงชายคู่สุดท้ายในโลก ซึ่งถ้า

ไม่สืบเผ่ามนุษย์ชาติก็ต้องเป็นอันสูญพันธุ์สิ้นอนาคต แต่ก็ตะขิดตะขวงใจในการเป็นพี่น้อง เป็นกำลังจึงต้องเสี่ยงทายฟังความเห็นของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เห็นมีไม่อยู่บนยอดเขาจึงจับตัวครกกับลูกโม้แยกกันเงินให้กลิ้งลงจากเขาคนละฟาก โม้เจ้ากรรมพองจะถึงดินก็ไม่ยอมหยุดนิ่ง อุตสาห์กลิ้งอ้อมดินเขาไปรวมกันเข้ารูปเดิมอย่างคิบัติ ไม่ว่าจะลองเสี่ยงทายด้วยอะไรก็จะได้ผลแบบนี้ทั้งนั้น พี่ชายน้องสาวเห็นว่าพระเจ้าอินยอมพร้อมใจให้สืบพันธุ์แน่ๆ จึงตั้งหน้าตั้งตาผลิต ทั้งลูกชายทั้งลูกสาวซึ่งจับคู่กันเป็นต้นเผ่า

ความหมายคำว่าลี้ซุ

ลี้ซุได้ชื่อว่าเป็นเผ่าที่แต่งกายมีสีสันสดใส และหลากหลายที่สุดในบรรดาชาวเขาทั้งหมด ความกล้าในการตัดสินใจ และความเป็นอิสระชนสะท้อนออกมาให้เห็นจากการใช้สืตัดกันอย่างรุนแรงในการเครื่องแต่งกาย คนอื่นเรียกว่าลี้ซอ แต่เรียกตนเองว่า “ลี้ซุ” (คำว่า “ลี้” มาจาก “อีหลี” แปลว่า จาริต ประเพณีหรือวัฒนธรรม “ซุ” แปลว่า “คน”) มีความหมายว่ากลุ่มชนที่มีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง หากมองในแง่วัฒนธรรมและบุคลิกภาพแล้ว อาจกล่าวได้ว่าชาวลี้ซุเป็นกลุ่มชนที่รักอิสระ มีระบบจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยืดหยุ่น เป็นนักจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะไม่ยอมรับสิ่งใหม่โดยไม่ผ่านการเลือกสรร และจะไม่ปฏิเสธวัฒนธรรมที่แตกต่างโดยไม่แยกแยะ ด้วยเหตุนี้เองทำให้ชาวลี้ซุมีศักยภาพในการปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

ความเป็นมา

ลี้ซุ หมายถึง ผู้เฒ่าแห่งชีวิต มีภาษาพูดในกลุ่มหยา (โลโล) ตระกูลธิเบต-พม่า 30% เป็นภาษาจีนฮ่อ ต้นกำเนิดของลี้ซุอยู่ที่ต้นน้ำสาละวิน และแม่น้ำโขงทางตอนเหนือของธิเบต และทางตะวันตกเฉียงเหนือ ของมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ชาวลี้ซุได้อพยพเข้าสู่เขตประเทศไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2464 กลุ่มแรกมี 4 ครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนครั้งแรกอยู่ที่บ้านห้วยसान อ.เมือง จ.เชียงราย ต่อมาอีก 15 ครอบครัวอพยพตามมาด้วยในปีเดียวกัน ลี้ซุไม่มีภาษาเขียนของตนเอง แต่สำหรับลี้ซุที่นับถือเป็นคริสเตียน กลุ่มมิชชันนารีได้ใช้อักษรโรมันมาดัดแปลงเป็นภาษาเขียนของชนเผ่าลี้ซุ อยู่ได้โดยประมาณ 5-6 ปี ก็มีการแยกกลุ่มไปอยู่หมู่บ้านคอยช้าง ทำมาหากินอยู่แถบ ต. วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

ลี้ซุแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ลี้ซุลาย กับลี้ซุดำ ชาวลี้ซุที่อยู่ในประเทศไทยเกือบทั้งหมดเป็นลี้ซุลาย ส่วนลี้ซุดำ จะอยู่ในประเทศจีน พม่า อินเดีย และไทย ในประเทศไทยมีชุมชนลี้ซุอาศัยอยู่ 9 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุโขทัย และลำปาง ตระกูลดั้งเดิมของชาวลี้ซุเดิมมี 6 กลุ่ม คือ น้ำผึ้ง (เบียซิวี) ไม้ (ซิวผ่า) ปลา (จัวผ่า) หมี่ แมลงข้าว สาลี และกัญชง ตระกูลน้ำผึ้งใหญ่ที่สุด แยกออกเป็นอีก 3 กลุ่มย่อย มีอยู่

9 สายตระกูลจากการแต่งงานข้ามเผ่ากับชาวจีนฮ่อ เช่น ลี ย่าง ว่าง เหยา วู เชา โฮ จู และจ้าง ในกลุ่มนี้ ย่าง และลีเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด

ชาวลีขุนับถือบรรพบุรุษและบูชาเทพเจ้าโดยมีผู้นำสองคน คือ ผู้นำทางค้ำวัฒนธรรม (มือหม้อผะ) และ ผู้ประกอบพิธีกรรม (หนี่ผะ)

ประชากร

ในกลางปี พ.ศ. 2526 มีลีซู ประมาณ 18,000 คน กระจายกันตั้งหมู่บ้านราว 110 หมู่ อยู่ในเมืองไทย เมื่อ พ.ศ. 2501 สำรวจประชากรลีซูได้ประมาณ 7,500 คน คิดเป็นอัตราเพิ่ม 3.6% ต่อปี ตลอดระยะ 25 ปี ที่ผ่านมาซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มโดยธรรมชาติ เพราะมีการอพยพเข้ามาขึ้นเรื่อยๆ ในปี 2526 นี้มีประชากรลีซูอยู่ในพม่า 250,000 และในจีนราว 500,000 คน มีหลายร้อยครอบครัวที่เข้ามาอยู่ในทางชายแดนของตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ไม่มีอยู่ในลาว และเวียดนามเลย ลีซูในไทยนั้นอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ราว 47% เชียงราย 23 % แม่ฮ่องสอน 19% อีก 11% กระจุกกระจายกันอยู่ใน พะเยา ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และสุโขทัย ลีซูในเมืองไทยปัจจุบันแตกต่างไปจากชนเผ่าในตอนเหนือของพม่ามากมาย อาจเป็นเพราะได้แยกแตกตัวมาจากจีนส่วนใหญ่หลายชั่วคนแล้ว แดมยังมีการสมรสกับจีนฮ่อ จนผสมผสานกันถึงขั้นเรียกตนเองว่า ลีซูจีน ไปเลย

ประชากรลีซูจากการสำรวจในปี พ.ศ.2540 ของสถาบันวิจัยชาวเขามี 30,940 คน 151 หมู่บ้าน 5,114 ครัวเรือน คิดเป็น 4.11% ของประชากรชาวเขาทั้งหมด อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ 23% จังหวัดเชียงราย 19% จังหวัดแม่ฮ่องสอน 11% และกระจายทั่วไปในจังหวัด พะเยา ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุโขทัย

องค์กรชาวบ้านของลีซูในอดีต และในปัจจุบัน

1. หม่าทู่ (ผู้นำชุมชน) ตำแหน่งนี้จะถูกคัดเลือกและแต่งตั้งโดยชาวบ้าน
2. มือหม้อผะ (ผู้นำด้านพิธีกรรม) ตำแหน่งนี้จะถูกกำหนดหรือแต่งตั้งโดย "อาปาโหม่" ต้องผ่านตามพิธีเสี่ยงทายก่อนและแต่ละชุมชนมีมือหม้อได้เพียงคนเดียว ทำหน้าที่ด้านพิธีกรรม และเป็นตัวกลางระหว่างเทพพิทักษ์ในหมู่บ้าน และทำหน้าที่ประกาศในวันสำคัญ ๆ
3. หนี่ผะ (หม้อผี) เป็นบุคคลที่คัดเลือก และกำหนดโดยวิญญูณบรรพบุรุษของตระกูล ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์กับโลกของผี
4. โขโหม่วโซตี (ผู้อาวุโส) บุคคลที่มีอายุ และเป็นพี่เฒ่าของลูกบ้าน

ในปัจจุบัน

1. หม่าทู่ (ผู้นำชุมชน) เป็นผู้ใหญ่บ้านทางการ
2. มือหม้อผะ (ผู้นำด้านพิธีกรรม) ตำแหน่งการถูกแต่งตั้งยังเหมือนเดิม
3. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1-2 คน โดย "หม่าทู่" เป็นผู้แต่งตั้ง

4. อบต. ทางการชุมชนเป็นผู้แต่งตั้ง ทำหน้าที่บริหารหมู่บ้าน และดึงงบประมาณ
5. คณะกรรมการในหมู่บ้าน
6. ที่ปรึกษา โขโหม่วโซติ (ผู้อาวุโส)
7. หน้ะ (หมอผี) ทำหน้าที่พิธีกรรมต่างๆ

สำหรับองค์กรชาวบ้านลือ (องค์กรชนเผ่า) ในอดีตนั้น ไม่ค่อยชัด แต่จะเด่นในการรวมกลุ่มเครือญาติในตระกูลเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรระหว่างชุมชนลือ มีบทบาทมากในสังคมลือในอดีต ในปัจจุบันกลุ่มเครือญาติยังคงมีการรวมกลุ่มที่ทำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งเครือญาติ

นักศึกษาชนเผ่าในศูนย์สงเคราะห์และฝึกออาชีพสตรีภาคเหนือ

นักศึกษาชนเผ่าที่ศึกษาในศูนย์สงเคราะห์และฝึกออาชีพสตรีภาคเหนือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวนทั้งหมด 600 คน ซึ่งแบ่งเป็นชนเผ่าต่างๆ ดังนี้

1. เผ่าม้ง	จำนวน	334	คน
2. เผ่าอาข่า	จำนวน	85	คน
3. เผ่ากระเหรี่ยง	จำนวน	76	คน
4. เผ่าเย้า	จำนวน	60	คน
5. เผ่าลือ	จำนวน	45	คน

ศูนย์สงเคราะห์และฝึกออาชีพสตรีภาคเหนือ จังหวัดลำปาง

ประวัติความเป็นมา

ศูนย์สงเคราะห์และฝึกออาชีพสตรีภาคเหนือ จังหวัดลำปาง เป็นหน่วยงานสังกัดกองสัมมาอาชีพสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2520 และเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2522

วันที่ 2 ตุลาคม 2545 โอนไปสังกัดสำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

วันที่ 4 ธันวาคม 2550 โอนไปสังกัดสำนักคุ้มครองสวัสดิภาพหญิงและเด็กกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สตรีและเยาวชนสตรีที่ขาดโอกาสด้านการศึกษาและมีฐานะยากจนได้มีความรู้ด้านวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพและพึ่งตนเองได้

2. เพื่อส่งเสริมสตรีและเยาวชนสตรีมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจและปัญญา ดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. เพื่อป้องกันปัญหาการถูกล่วงละเมิดไปประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสมและเสื่อมเสีย ศีลธรรม

4. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติต่อไป

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กและสตรี ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกแสวงหาผลประโยชน์ไปในทางที่ไม่เหมาะสม และเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ อันเนื่องมาจากความยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษา หรือประสบปัญหาสังคมต่าง ๆ ใน 17 จังหวัดภาคเหนือ

วิสัยทัศน์

สตรีได้รับสวัสดิการที่ได้มาตรฐาน สามารถพึ่งตนเองได้ และเครือข่ายมีส่วนร่วม

พันธกิจ

1. พัฒนาศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายให้สามารถพึ่งตนเองได้
2. พัฒนารูปแบบและวิธีการจัดบริการสวัสดิการที่มีมาตรฐาน
3. ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรเครือข่าย และกลไกที่เกี่ยวข้องกับหญิง เด็ก และครอบครัว
4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. การเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
2. การเสริมสร้างโอกาสในการพึ่งตนเอง
3. การพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการที่มีมาตรฐาน
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย
5. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

เป้าประสงค์

1. ประชากรเป้าหมายสามารถพึ่งตนเองได้
2. จัดบริการสวัสดิการมีมาตรฐาน
3. เครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย
4. ระบบข้อมูลและสารสนเทศเอื้อต่อการบริหารและบริการกลุ่มเป้าหมาย
5. บุคลากรมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับภารกิจและยุทธศาสตร์
6. ระบบบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน

สถานที่ตั้ง

ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคเหนือ จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่เลขที่ 140 ถนนลำปาง-เชียงใหม่ ตำบลปลงแสนทอง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เนื้อที่ ที่ใช้ประโยชน์ 49 ไร่ 1 งาน 24 ตารางวา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉันทนิยา ปลอดภัย (2551, หน้า 44) ได้ศึกษาการฝึกทักษะทางสังคมต่อความวิตกกังวลทางสังคมของเยาวชนหญิงในสถาบันพัฒนาเยาวชนสตรี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเยาวชนหญิงก่อนที่ได้รับการฝึกทักษะทางสังคมแบบกลุ่มนั้น มีความวิตกกังวลทางสังคมสูง โดยมีความรู้สึกเขินอายและอึดอัดใจในการที่จะเข้าสังคม หวาดกลัวที่จะถูกคุกคาม ทำให้บุคคลมีแนวคิดไปในทางลบ ความกลัวต่อสถานการณ์ทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งอาจมาจากพื้นฐานทางครอบครัว สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยเยาวชนที่อาศัยอยู่บนที่ราบสูงที่มีสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาสู่สถาบันที่ต้องเรียนแบบโรงเรียนประจำซึ่งอาจไม่ค่อยได้เผชิญกับสังคมที่มีความซับซ้อนอย่างสังคมเมือง ซึ่งการที่เยาวชนมีความวิตกกังวลทางสังคมนั้น จึงได้มีการนำการฝึกทักษะทางสังคมมาใช้เพื่อลดความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นและได้ข้อสรุปว่า หลังจากที่เยาวชนได้เข้าร่วมการฝึกทักษะทางสังคมมีคะแนนค่าเฉลี่ยความวิตกกังวลทางสังคมต่ำกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ปราโมช สิริรักษ์ (2552, หน้า 62) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเทพศิรินทร์ คลองสิบสาม จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์โดยใช้กิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยการดำเนินการ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการเตรียมการและวางแผนการสอนของครู โดยเตรียมเนื้อหา ทักษะกระบวนการ และการจัดทีมนักเรียน ส่วนที่ 2 เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ชั้นหลัก คือ 1) ชั้นกำหนดแนวทางการเรียนรู้ 2) ชั้นดำเนินการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปบทเรียน และ 3) การประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การทำงาน และฝึกทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมให้แก่นักเรียน

2. จากการตรวจสอบประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมดังกล่าวด้วยการทดลองใช้ ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมมีทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมสูงขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์

มาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์โดยใช้กิจกรรม ดังกล่าวนี้น่าจะสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

ชยากร นรินทร์หงส์ทอง (2552, หน้า 67) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีต่อทักษะทางสังคมและพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนศรีอยุธยาในพระอุปถัมภ์ฯ ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบของทักษะทางสังคมและพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบบปกติ โดยผู้วิจัยทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวน 98 คน เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที พบว่า

ส่วนที่ 1 ทักษะทางสังคม

นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้นทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ จากการวัด 5 ครั้ง โดยในกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยที่มากกว่ากลุ่มควบคุม ยกเว้นในการวัดครั้งที่ 2 ที่กลุ่มควบคุมมีค่ามากกว่ากลุ่มทดลอง

ส่วนเมื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะสังคมของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะสังคมของนักเรียนโดยรวมแต่ละครั้งของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำนวน 5 ครั้ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมในการวัดครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 3, 4 และ 5 ครั้งที่ 2 กับครั้งที่ 4 และ 5 และครั้งที่ 3 กับครั้งที่ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนเมื่อพิจารณาคะแนนที่ได้จากผลการวัดทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองในการวัดแต่ละครั้ง การวัดครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 4 และ 5 และ ในวัดครั้งที่ 2 กับ ครั้งที่ 4 และ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมในการวัดแต่ละครั้ง การวัดครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 5 และ ในการวัดครั้งที่ 2 กับ ครั้งที่ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมก้าวร้าว

นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมก้าวร้าวมีค่าลดลงตามลำดับ จากการวัด 5 ครั้ง และเมื่อเปรียบเทียบผลการวัดคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่ม

ควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวนักเรียนกลุ่มทดลองน้อยกว่ากลุ่มควบคุม

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนโดยรวมแต่ละครั้งของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำนวน 5 ครั้ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าว ในการวัดครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 3 4 และ 5 ครั้งที่ 2 กับครั้งที่ 4 และ 5 และการวัดครั้งที่ 3 กับ ครั้งที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนเมื่อพิจารณาคะแนนที่ได้จากผลการวัดทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองในการวัดแต่ละครั้ง การวัดครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 4 และ 5 และในวัดครั้งที่ 2 กับ ครั้งที่ 4 และ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมในการวัดแต่ละครั้ง การวัดครั้งที่ 1 กับ ครั้งที่ 3 และ 4 และการวัดครั้งที่ 2 กับ ครั้งที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05